

Rapportage 2015-2016

Economische Structuurversterking Delta-regio

Inhoudsopgave

	Voorwoord	**4**
1	Inleiding	**6**
2	Van werk naar werk	**8**
3	Beeld regionale arbeidsmarkt en economie	**11**
4	Stand van zaken en resultaten Actieplan	**15**
	4.1 Topcluster Biobased Economy	**16**
	4.2 Topcluster Maintenance	**19**
	4.3 Topcluster Logistiek	**22**
	4.4 Energie en grondstoffen	**24**
	4.5 Ondernemerschap	**26**
	4.6 Human Capital	**27**
	4.7 Bereikbaarheid	**29**
	4.8 Technologieontwikkeling	**31**
	4.9 Acquisitie	**33**

Voorwoord

Ruim twee jaar geleden kondigde Philip Morris aan te stoppen met de sigarettenproductie in Bergen op Zoom. Een klap voor de betrokken medewerkers en een slag voor de regio waar de arbeidsmarktsituatie toch al niet florissant was.

Deze situatie noodzaakte tot actie. Regionale partijen, betrokken provincies en het Rijk hebben het Actieplan Economische Structuurversterking voor Zuidwest-Nederland opgesteld. Dit plan is begin 2015 aan de minister van Economische Zaken aangeboden. Het plan beoogde in 2015-2016 versnelling aan te brengen in de reeds eerder in gang gezette transitie van de economie van Zuidwest-Nederland. In de bijgevoegde rapportage wordt weergegeven wat is bereikt. Er zijn successen behaald en er is veel in gang gezet.

De regio is hard getroffen ten tijde van de crisis. Gelukkig wordt er weer geïnvesteerd en stijgt het aantal bedrijven dat zich in West-Brabant vestigt. De zich herstellende arbeidsmarkt is echter nog niet zichtbaar in West-Brabant. Het aantal banen in de Brabantse Wal gemeenten is zelfs nog aanmerkelijk lager dan 10 jaar geleden. Er is echt een gat geslagen.

Philip Morris heeft voor de ex-werknemers een Mobiliteitscentrum ingericht dat eind augustus 2016 is gesloten. Bijna 80% van de ex-werknemers die zich gemeld hebben voor herplaatsing hebben nieuw werk gevonden. Het betreft bijna 800 mensen. Een mooi resultaat. Snelle actie, het beschikbaar zijn van financiële middelen en een zeer doelgerichte aanpak zijn daarbij van doorslaggevende betekenis geweest. Ook de goede samenwerking met het UWV heeft bijgedragen.

In aanvulling op het reguliere arbeidsmarktbeleid zijn extra activiteiten ontplooid. Het regionale sectorplan is inmiddels volop in uitvoering en loopt nog een jaar door. Dan zullen 320 vacatures zijn vervuld door (potentiële) werklozen. De grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit wordt gestimuleerd met een Grensinformatiepunt in Bergen op Zoom dat begin 2017 operationeel zal zijn. Deze initiatieven verdienen een vervolg respectievelijk een verdere uitbouw. Het Mobiliteitscentrum en het sectorplan geven aan dat een bovenlokale aanpak, ondersteund door concrete doelstellingen, succesvol is.

De drie regionale economische speerpunten - Biobased Economy, Maintenance en Logistiek – hebben in het Actieplan veel aandacht gekregen. Meerdere Biobased programma's en projecten, zowel in Zeeland als West-Brabant, hebben financiële ondersteuning gekregen. De activiteiten op de Green Chemistry Campus worden uitgebreid. De financiële grondslag en kennisbasis voor de Campus zijn verstevigd, mede door bijdragen van bedrijven, betrokken gemeenten en de provincie Noord-Brabant. De activiteiten zullen beter worden verbonden met de activiteiten op Nieuw Prinsenland en Moerdijk. Het onderhoudscluster op Woensdrecht krijgt steeds meer dynamiek. Naast het motoren-onderhoud voor de F-35, wordt gewerkt aan cross-sectorale initiatieven, zoals een fieldlab voor composietenonderhoud. In Zeeland krijgt het Maintenance Park bij Terneuzen ook zichtbaar gestalte. Zowel in Zeeland als Brabant zijn projecten om vracht te bundelen tot stand gebracht. De Topsector Logistiek heeft de initiatieven in het zonnetje gezet. Veel speerpunt-projecten zijn voor financiering afhankelijk van innovatieprogramma's van bijvoorbeeld de Europese Commissie. De concurrentie om middelen is inmiddels heel groot. Projecten moeten goed worden uitgewerkt en er moet tijdig kritische massa worden georganiseerd. Dit blijft aandacht vragen.

Het benutten van reststromen is in de regio zeer actueel. Het Smart Delta Resources-initiatief in Zeeland krijgt nadere invulling in het programma dat in vervolg op de Commissie Structuurversterking en Werkgelegenheid (Balkenende) wordt opgezet. De restwarmte van Havenschap Moerdijk kan in de regio worden ingezet. Mogelijk kan al in 2018 een koppeling met Nieuw Prinsenland worden gerealiseerd.

Het Actieplan is inmiddels beëindigd en de Stuurgroep is conform afspraak gestopt. Dit wil niet zeggen dat economische structuurversterking in Zuidwest-Nederland geen aandacht meer behoeft. Integendeel. De Commissie Structuurversterking en Werkgelegenheid (Balkenende) heeft dit voor Zeeland al nadrukkelijk geagendeerd. Maar ook in West-Brabant blijft dit nodig. De arbeidsmarktsituatie is nog fragiel, zeker in het zuidwestelijke deel van Brabant. Bovendien zijn internationale, technologische en klimatologische ontwikkelingen voor Zuidwest-Nederland, met zijn sterke logistieke en petrochemische vertegenwoordiging, een meer dan gemiddelde uitdaging. De speerpuntsectoren vereisen ook van overheden financiële medewerking en intensieve samenwerking. Daarvoor zijn ook partijen van buiten de regio noodzakelijk en zeer welkom. Intern zal de regio zich slagvaardiger organiseren. Voor de inrichting wordt nadrukkelijk gekeken naar goede voorbeelden zoals in Zuidoost-Nederland (Brainport). Voor de concrete uitvoering zal Zeeland zich organiseren langs de lijnen van het advies van de commissie Balkenende. In de regio West-Brabant is inmiddels een verbeterde samenwerking zichtbaar, ook tussen uitvoeringsorganisaties als REWIN en BOM. De regio wil de samenwerking verder gestalte geven met een hernieuwd economisch programma dat triple helix partijen op inhoud verbindt en de slagkracht vergroot. De bedoeling is dit begin 2017 te presenteren.

De Stuurgroep heeft hier met instemming kennis van genomen. De regio heeft voldoende vitaliteit, maar de uitdagingen nopen ertoe dat men de krachten nog sterker bundelt om de werkgelegenheid een boost te geven.

Namens de Stuurgroep,

Frank Petter
burgemeester Bergen op Zoom

Bert Pauli
gedeputeerde provincie Noord-Brabant

Jo-Annes De Bat
gedeputeerde provincie Zeeland

Rapportage
Economische Structuurversterking

1 Inleiding

Het is al weer tweeënhalf jaar geleden dat Philip Morris aankondigde te stoppen met de productie van sigaretten in Bergen op Zoom. Een klap voor de betrokken werknemers en een slag voor een regio waar de arbeidsmarktsituatie toch al niet florissant was. De direct betrokken partijen zijn echter niet bij de pakken neer gaan zitten. Philip Morris heeft voor de eigen ex-werknemers zelf direct een Mobiliteitscentrum opgezet. Voor de bemiddeling van indirect getroffenen is in Bergen op Zoom het Werkcentrum opgezet. Voorts is door de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM) en de West-Brabantse ontwikkelingsmaatschappij REWIN de acquisitie geïntensiveerd en de samenwerking geoptimaliseerd[1].

Mede met het oog op de werkgelegenheid voor de lange(re) termijn is het Actieplan Economische Structuurversterking opgesteld.

Het actieplan is een versnellingsagenda die de eerder in gang gezette transitie van de economie in Zuid-west-Nederland met concrete acties voor de jaren 2015-2016 versnelt.

Het plan is tot stand gekomen door intensieve samenwerking van bedrijfsleven, onderwijs en overheden uit de regio, maar ook met ondersteuning van het Rijk. Dit Actieplan, getiteld 'Delta-regio in de hoogste versnelling', is op 3 februari 2015 aangeboden aan de minister van Economische Zaken. Het is door hem aangeboden aan de Tweede Kamer.

Uitvoeringsorganisaties, overheden, maar vooral bedrijven zijn met kracht en enthousiasme doorgegaan met al opgestarte acties en het in gang zetten van nieuwe projecten. Een bestuurlijke Stuurgroep[2], daarbij ondersteund door de aanjager, drs. Cees Kortleve, hield de vinger aan de pols en stimuleerde waar mogelijk de uitvoering.

1 Convenant Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij - REWIN West-Brabant, 10 december 2015

2 Provincie Noord-Brabant (voorzitter), provincie Zeeland, gemeente Bergen op Zoom, gemeente Tholen, Regio West-Brabant, ministerie van Economische Zaken, UWV, rpA, ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (agendalid)

Samenvatting aandachtsgebieden en resultaten acties

Aandachtsgebieden	Acties: belangrijkste resultaten
1. Topcluster Biobased Economy	• nieuw businessplan, financiering en samenwerkingsovereenkomst doorontwikkeling Green Chemistry Campus • projectmanagement Sugar Delta en Redefinery • additionele financiering Biorizon voor onderzoek naar bio-aromaten en toetreding ECN • demo-site pyrolyse en financiering onderzoeksprogramma Pyrolyse Proeftuin Zuid-Nederland • kennis en expertisecentrum/proefboerderij De Rusthoeve • valorisatieprogramma mkb • centralisatie onderzoeksfaciliteiten Nieuw Prinsenland
2. Topcluster Maintenance	• Fieldlab voor Dutch Composite Maintenance Center • aanleg Maintenance Valuepark Terneuzen • nieuwe hal voor motorenonderhoud F-35 • Maintenance & Services (uitvoerings) programma Brabant • uitbreiding onderhoudscluster Woensdrecht
3. Topcluster Logistiek	• gezamenlijke logistieke projecten Zeeland Connect • project NewWays, vormgeving corridors
4. Energie en grondstoffen	• start drie projecten Smart Delta Resources in Zeeland • Letter of Intent voor realisatie warmtenet (EnergyWeb XL) • MIRT-onderzoek buisleidingen
5. Ondernemerschap	• accountmanagement mkb-bedrijven met sterke groeiambitie opgezet in West-Brabant • Beagle-initiatief gericht op innovaties Brabants mkb • startersprogramma InnoGo! in Zeeland
6. Human Capital	• 76% van ex-medewerkers Philip Morris heeft weer een baan gevonden • via WSP Werkcentrum Brabantse Wal 400 mensen aan het werk • regionaal sectorplan arbeidsmarkt voor 320 vacatures • Grensinformatiepunt West-Brabant • grensoverschrijdend sectorplan voor 200 vacatures • flexicurity-initiatief
7. Bereikbaarheid	• voorbereiding aanleg breedband buitengebied West-Brabant en Zeeland • regionale Verkeersmonitor capaciteitsontwikkelingen knooppunten snelwegen; aanpak knooppunt Hooipolder A27/A59 • buisleidingenstraat Hollands Diep betrokken in MIRT-studie Rotterdam-Antwerpen • verkenning investeringsafspraken Buitencontainerterminal Bergen op Zoom • VEZA als onderdeel multimodale corridor R'dam –Antwerpen in MIRT 2016 • Waterinfra: middelen uitbreiding Kreekrak- en Volkeraksluizen 2022-2027, ontwikkeling actieplan corridormanagement
8. Technologieontwikkeling	• toetreding onderzoeksinstituut ECN in Shared Research Center Biorizon • titel Smart Industries Fieldlab voor Dutch Composite Maintenance Center • Lectoraat Biobased Bouwmaterialen • versterking logistieke opleiding NHTV • steviger verbinding met HAS
9. Acquisitie	• Samenwerkingsconvenant BOM-REWIN • samenwerking REWIN – Invest in Zeeland • financiering voor pilots stimulering locatieontwikkelingen Brabant • sinds 2015: aankondiging investering door meer dan 73 bedrijven West-Brabant; naar verwachting 3200 arbeidsplaatsen

2 Van werk naar werk

Direct banenverlies

Door het stoppen van de sigarettenproductie verloren uiteindelijk 1169 mensen bij Philip Morris hun baan. Per 1 september 2014 kwamen 1008 medewerkers in hun opzegperiode en werden vrijgesteld van werk. Geleidelijk werden ook de overige medewerkers van werk vrijgesteld. Overigens heeft Philip Morris activiteiten op de locatie Bergen op Zoom gehandhaafd. Begin mei 2016 waren circa 180 medewerkers met een vast contract werkzaam in het Flavour Processing Centrum en het Expanded Tobacco Process.

Op het moment van boventalligverklaring was de gemiddelde leeftijd van die groep medewerkers 47 jaar, met een gemiddeld dienstverband van 22 jaar. De medewerkers waren woonachtig in gemeente Bergen op Zoom (487), gemeente Tholen (131), gemeente Roosendaal (114), gemeente Woensdrecht (104) en gemeente Steenbergen (67). 66 mensen kwamen van elders, waaronder 24 uit Vlaanderen.

Mobiliteitscentrum Philip Morris

Philip Morris heeft van 1 september 2014 tot 31 augustus 2016 in enkele van haar kantoren een Mobiliteitscentrum ingericht. Voormalige medewerkers konden hier terecht voor ondersteuning, begeleiding en advies. In het begin werd het centrum dagelijks door gemiddeld zestig man bezocht, op het hoogtepunt door circa 75 man. In het tweede jaar werd de bezoekers-omvang met tien per dag aanzienlijk lager.

Voor de actieve begeleiding naar werk heeft Philip Morris vier outplacement bureaus aangetrokken. Deze waren toegespitst op de verschillende doelgroepen. Hierbij is ook een Belgisch bureau ingezet voor de 24 Belgische medewerkers, maar ook om toegang te krijgen tot de Belgische arbeidsmarkt. Door deze jobhunters zijn ruim tweeduizend vacatures geselecteerd en aan de ex-medewerkers aangeboden. Vacatures zijn gezocht in het gebied Rotterdam-Eindhoven-Antwerpen, met een reistijd van ongeveer een uur.

Philip Morris heeft ook drie banenbeurzen georganiseerd; de eerste twee exclusief voor Philip Morris-medewerkers, de derde in samenwerking met UWV, Delta, EPZ, Essent en Philips Lighting.

Ex-medewerkers hebben actief om- en bijscholings-trajecten gevolgd. Philip Morris heeft hierin circa €1,3 miljoen geïnvesteerd. De beroepsopleidingen en -cursussen varieerden van VCA vol, HACCP, heftruckrij-bewijs, vrachtwagenrijbewijs en VAPRO tot onder-nemerschap, scheepvaart en uitvaartverzorging.

Gedurende de eerste negen maanden heeft ook het UWV menskracht ingezet voor het Mobiliteitscentrum. Dit ter ondersteuning van de ex-werknemers bij de WW-aanvraag. De ex-werknemers hebben aangegeven de begeleiding als zeer positief te hebben ervaren.

Resultaten

Het Mobiliteitscentrum had zich tot doel gesteld om 80% van de mensen die actief werk zoeken weer aan een baan te helpen. Deze doelstelling zou neerkomen op ca. 830 herplaatsingen[3]. Bij de sluiting van het Mobiliteitscentrum in augustus 2016 bleken 788 ex-medewerkers weer werk gevonden te hebben, waarvan circa 35 in Vlaanderen. Dit werk varieerde van vaste contracten en uitzendbanen tot tijdelijke banen en werk als zzp'er. Ruim 250 werkgevers in het eerder beschreven gebied hebben één of meer ex-medewerkers van Philip Morris onder contract. Werkgevers met de

3 rekening houdend met WIA/WAO 100% afgekeurde, geëmigreerde, overlijdensgevallen en de zogenaamde "aftoppers". Aftoppers zijn werknemers waar de ontslagvergoeding samen met WW-uitkering gelijk staat aan het salaris met firma pensioensbijdrage tot de pensioenleeftijd.

grootste aantallen zijn Eurocaps in Rotterdam, Lamb Weston Meijer in Kruiningen/Bergen op Zoom en Pfizer in Puurs, België. Het UWV is positief over het aantal mensen dat weer een baan heeft gevonden, zeker als de specifieke omstandigheden en de slechte omstandigheden op de arbeidsmarkt worden meegenomen.

Doelgroep

Het Mobiliteitscentrum heeft deze omstandigheden geëvalueerd. De hogere gemiddelde leeftijd en het vaak langdurige dienstverband hebben de afstand naar de arbeidsmarkt flink verhoogd en de bemiddeling en plaatsing uitdagend gemaakt. Daarbij kwam dat Philip Morris tot de 10% best betalende productiebedrijven behoort. De salarisverwachtingen van de ex-medewerkers moesten daardoor naar beneden bijgesteld worden. Het merendeel van de medewerkers heeft in de nieuwe baan dan ook 20 tot 30% aan salaris moeten inleveren. Het heeft ook even geduurd voordat de mensen zijn gaan solliciteren. De dagloongarantie van de oude WW-wet leidde ertoe dat velen eerst aanspraak maakten op een WW-uitkering, alvorens een nieuwe baan te zoeken. Ook de verwachtingen van de reistijd voor het woon-werk verkeer moesten aanzienlijk bijgesteld worden. Er bleek weinig passende werkgelegenheid in de directe omgeving van Bergen op Zoom te vinden. De hoge ontslagvergoeding van 1,6 keer de oude kantonrechtersformule heeft aan de ene kant het effect gehad dat medewerkers niet snel in beweging kwamen, maar hielp aan de andere kant ook mee de lagere salarissen te accepteren. En tot slot heeft de hoge opleidingsgraad van Philip Morris-medewerkers zeker in hun voordeel gewerkt.

Het feit dat snel actie is ondernomen, heeft aan het succes bijgedragen, evenals de goede samenwerking tussen Philip Morris en het UWV. Dat er vanuit Philip Morris voldoende budget beschikbaar werd gesteld voor opleidingen en voor het aantrekken van bemiddelingsbureaus hielp daar ook bij. Het UWV kan immers geen re-integratiemiddelen meer inzetten voor WW-gerechtigden.

Afronding

Per 1 september 2016 ontvingen nog 287 oud-werknemers van Philip Morris een WW-uitkering.

Leeftijdscategorie	Brabant	Zeeland	Totaal
>50 jaar	184	42	226
<50 jaar	51	10	61
Totaal	235	52	287

WW-uitkeringen per 01-09-2016 (Bron: UWV)

In lijn met de landelijke cijfers hebben vooral veel oudere werknemers nog geen nieuw werk gevonden. Uitgaande van een maximale WW-duur van 3 jaar voor de meeste ex-medewerkers van Philip Morris, lopen deze uitkeringen volgend jaar af. Daardoor is ook het risico op (langdurige) werkloosheid voor deze categorie het hoogst. Het UWV verwacht overigens dat deze groep niet of nauwelijks een beroep zal doen op de bijstand, omdat hiervoor aanvullende vermogens- en inkomenstoetsen gelden. Normaliter is de doorstroom van de WW naar de bijstand al beperkt (circa 7%), maar door het sociaal plan van Philip Morris zal deze doorstroom bij de oud-medewerkers naar verwachting nog lager uitvallen.

Werkcentrum

Naast het directe banenverlies werd er ook gevreesd voor het afgeleide banenverlies bij toeleveranciers en verdringingseffecten op de arbeidsmarkt.

Daarom heeft de gemeente Bergen op Zoom op 1 september 2014 het Werkcentrum ingericht. Gemeente en UWV werkten hierin samen om medewerkers van contractanten en toeleveranciers, die geraakt waren door de sluiting van Philip Morris, maar die buiten het sociaal plan vielen, te helpen bij het zoeken naar een nieuwe baan. Gemeente Bergen op Zoom, Rijk, provincie Noord-Brabant en het regionaal platform Arbeidsmarkt (rpA) stelden tot 31 december 2015 circa € 1 miljoen beschikbaar voor deze arbeidsbemiddeling.

Uiteindelijk bleken echter weinig toeleveranciers in de problemen te zijn gekomen. Het Werkcentrum heeft bij één van de toeleveranciers een rol kunnen spelen. Er werd een instrumentenkaart voor medewerkers ontwikkeld voor het snel doorstromen naar een andere baan.

Vervolgens heeft het werkcentrum, als onderdeel van het regionale werkgeversservicepunt WSP Werkcentrum, zich ingezet om ook andere werkzoekenden aan een baan te helpen. Dit was noodzakelijk vanwege het slechte arbeidsmarktperspectief in de regio als gevolg van grote bedrijfssluitingen. Het WSP Werkcentrum heeft vanaf de oprichting circa 400 werkzoekenden op een vacature geplaatst[4].

4 WSP West-Brabant / Werkcentrum Brabantse Wal, Plaatsingslijst WSP Werkcentrum, 1 september 2016

3 Beeld regionale arbeidsmarkt en economie

De ontwikkelingen in de regio Zuidwest hebben sinds de sluitingen van Philip Morris, Fokker, Philips Lighting, Zalco, Thermphos en TetraPack niet stilgestaan. De economie bevindt zich in een beter vaarwater en de normale economische dynamiek blijft zich voltrekken.

Enerzijds zijn er na de aankondiging van Philip Morris nog bedrijfssluitingen en reorganisaties met banenverlies geweest, zoals bij Sabic (ca. 140) en Pegatron (ca. 600). Ook dreigen de veranderingen binnen energiebedrijf Delta te leiden tot een belangrijk banenverlies. Vanwege de effecten hiervan op de regio is de commissie Balkenende ingezet om te onderzoeken hoe de Zeeuwse economie en de werkgelegenheid een impuls kunnen krijgen[5].

Anderzijds zijn sinds de start van het Actieplan ook de nodige positieve ontwikkelingen te melden. Philip Morris heeft aangekondigd in de bestaande fabriekshallen nieuwe activiteiten te gaan ontplooien. De investering van € 65 miljoen, gericht op productie van speciale tabak voor innovatieve verwarmde tabaksproducten, kan 70 banen opleveren. Voorts heeft zich op het terrein van Philip Morris een nieuwe gebruiker gevestigd. Cubicco zal op termijn aan 80 medewerkers werk gaan bieden.

Maar bovenal hebben zich recentelijk een aantal grote logistieke bedrijven in de regio gevestigd, in het bijzonder enkele grote modemerken (Primark, American Eagle, uitbreiding Forever 21). De voormalige locatie van Philips Roosendaal wordt herontwikkeld tot een grootschalige logistieke campus. Ook gevestigde bedrijven als Shell, DOW, Yara en Lamb Weston Meyer planden en realiseerden miljoeneninvesteringen in de regio. Het agro/biobased-cluster Nieuw Prinsenland heeft een impuls gekregen met de vestiging van het Cosun-onderzoekscentrum en groentedistributeur Van Oers en zaadveredelaar Rijk Zwaan.

Uit cijfers van RWB[6] en CBS blijkt dat de economische opleving ook in Zuidwest-Nederland zichtbaar is. Ook de acquisitiegegevens van BOM en REWIN illustreren dit. Sinds begin 2015 hebben meer dan 73 bedrijven aangekondigd in West-Brabant te investeren, voor een bedrag van bijna € 300 miljoen. Zij creëren daarmee naar verwachting circa 3200 arbeidsplaatsen en circa 175 banen konden behouden worden. Impuls meldt betrokkenheid bij 24 nieuwe investeringen in Zeeland met een totale investeringsomvang van minimaal €45 miljoen. Zij creëren daarmee circa 450 arbeidsplaatsen.

Beeld Economie Zuidwest-Nederland

Aantal inwoners en banen

In Zuidwest-Nederland wonen nu circa 1 miljoen mensen, waarvan 382.000 in Zeeland en 628.000 in West-Brabant[7]. Er zijn in de regio circa 467.000 banen[8], waarvan 172.000 in Zeeland en 295.000 in West-Brabant.

Werkloosheid

In 2015 was het werkloosheidspercentage in Nederland 6,9%, in de regio Zuidwest-Nederland 6,3%. Binnen de regio Zuidwest was wel sprake van duidelijke schakeringen. Mede door de vergrijzing kent Zeeland een relatief laag werkloosheidscijfer (5,5%). Voor geheel West-Brabant is het cijfer 6,7%. Het cijfer is in de Brabantse Wal-gemeenten was met 7,1% hoger.

Het aantal WW-uitkeringen geeft een vergelijkbaar beeld. Het WW-percentage in Zeeland is zeer laag met 3,8%. West-Brabant zit rond het Nederlandse gemiddelde met 5,2%. De gemeente Bergen op Zoom heeft het hoogste aantal WW-ers van Brabant met 6,6%.

5 Commissie structuurversterking en werkgelegenheid Zeeland, ZEELAND IN STROOMVERSNELLING, Actieprogramma voor duurzame economische groei, regionale inbedding en bestuurlijke daadkracht, 2 juni 2016

6 Regio West-Brabant, Werkgelegenheidsenquête West-Brabant, november 2016

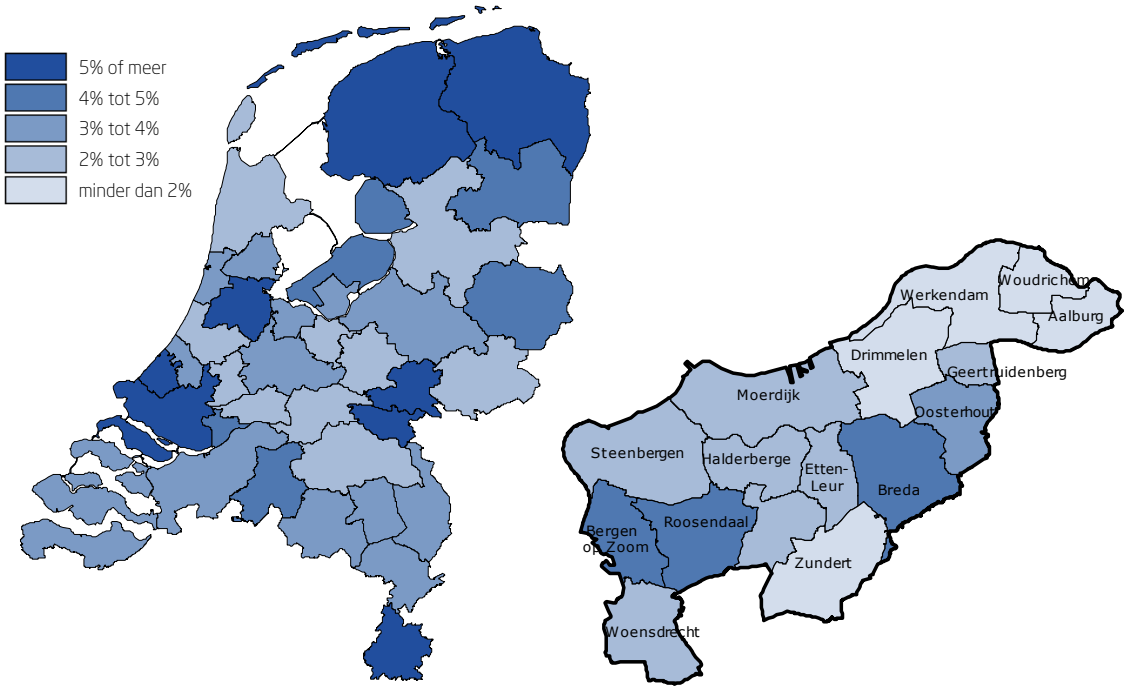
7 CBS, september 2016

8 Omgerekend naar voltijds banen, Lisa, per december 2015

Bijstand

Eind 2015 was het bijstandspercentage in West-Brabant (3,3%) lager dan het landelijk gemiddelde (4,3%). In Bergen op Zoom is het bijstandsniveau het hoogste van de regio West-Brabant en hoger dan het landelijk gemiddelde (4,7%)[9].

Bijstandspercentages per gemeente.
Nederland en West-Brabant, december 2015

Bron: CBS, bewerking UWV

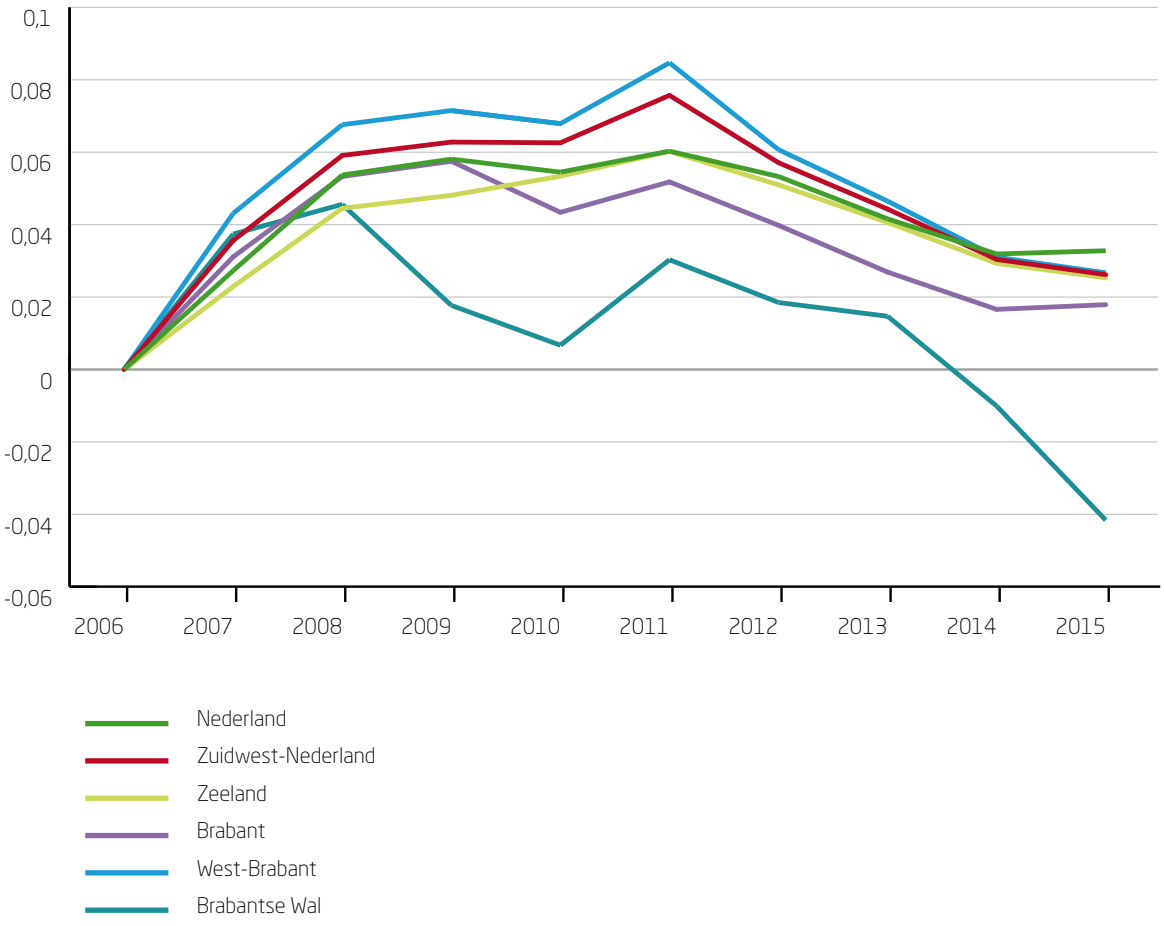
9 Bron: UWV, Regio in Beeld; West-Brabant, 2016

Banen

De ontwikkeling van het aantal banen in Zuidwest-Nederland is de afgelopen jaren geheel vergelijkbaar met die in de provincie Noord-Brabant en in Nederland. In de Brabantse Wal-gemeenten is de ontwikkeling wel slechter vanaf 2008. Daar is het aantal banen op dit moment nog altijd lager dan in 2006.

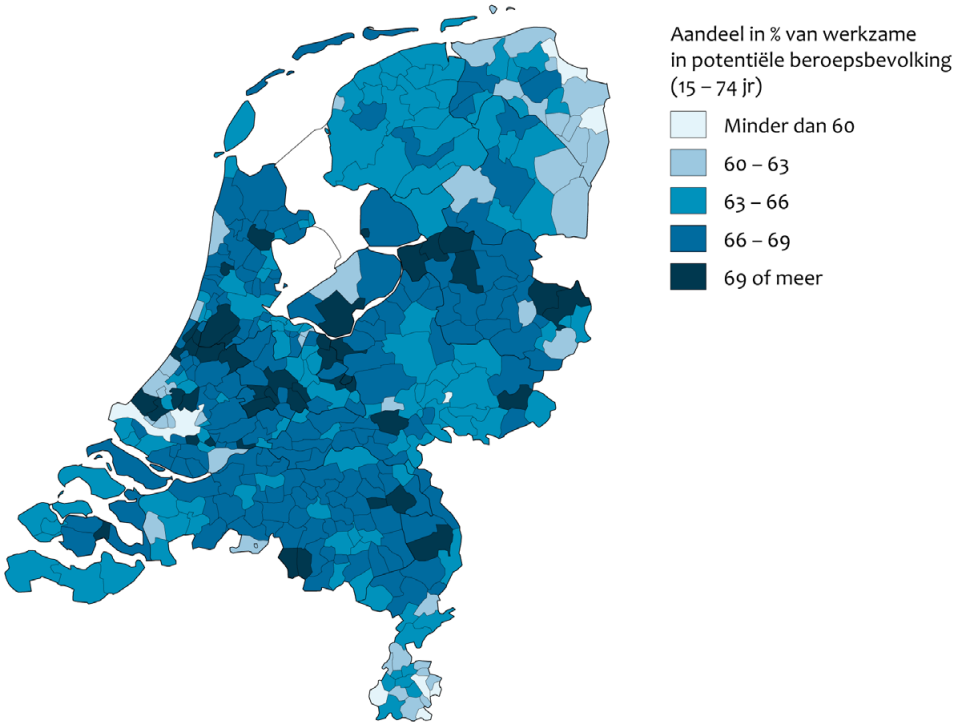
De effecten van de sluiting van Philip Morris zijn voor dit gebied nog goed zichtbaar. Uit de recente Werkgelegenheidsenquête van de RWB[10] blijkt bovendien dat het herstel van de werkgelegenheid zich nog niet toont in West-Brabant.

Ontwikkeling aantal banen 2006-2015 (Bron: CBS)

10 Werkgelegenheidsenquête Regio West-Brabant, december 2016

Netto arbeidsparticipatie per gemeente, 2015

Bron: CBS.

CBS/jun16
www.clo.nl/nl209907

Arbeidsparticipatie

De wat hogere inactiviteit in Bergen op Zoom weerspiegelt zich ook in de relatief lage arbeidsparticipatie.

Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt in de regio Zuidwest-Nederland heeft een zeer divers beeld. In sommige delen is de afhankelijkheid van grote bedrijven relatief groot. Enerzijds is het een zegen om dergelijke bedrijven in huis te hebben, omdat ze voor veel directe en indirecte werkgelegenheid zorgen. Anderzijds doet dit als het misgaat een groot beroep op de flexibiliteit van veel mensen en de instituties. Vooral in de provincie Zeeland, maar ook in delen van West-Brabant, is sprake van vergrijzing en ontgroening. Iets wat ook leidt tot krapte op de arbeidsmarkt (zie ook Commissie Balkenende). Net als in andere regio's is er daarnaast een mismatch op de arbeidsmarkt tussen de gevraagde kwaliteit van arbeid en het beschikbare aanbod. Deze mismatch dreigt groter te worden. Ook de flexibiliteit van de arbeidsmarkt is nog niet optimaal.

Het Actieplan heeft zich daarom, in aanvulling op de 'van werk naar werk'-trajecten, concreet gericht op de verbetering van de structurele mismatch en de potenties van grensoverschrijdende initiatieven. Naast het feit dat banengroei wenselijk is met het oog op de inactiviteit, is het vooral voor de Brabantse Wal-gemeenten een uitdaging om huidige werklozen beter inzetbaar te maken voor banen. Het is belangrijk de werklozen en inactieven te laten profiteren van de banengroei over de gemeente- en landsgrenzen heen.

4 Stand van zaken en resultaten Actieplan

Inleiding

De economische structuur wordt door een veelheid van factoren beïnvloed. Ook veel beleidsinitiatieven hebben hier invloed op, zowel internationaal, nationaal, regionaal als lokaal. In het Actieplan zijn niet alle facetten en schaalniveaus benoemd. Er is een selectie gemaakt van aandachtsgebieden. Daarbinnen is een aantal concrete acties benoemd en zijn de actiehouders aangewezen. Dit zijn acties die veelal snel opgepakt zouden kunnen worden en waarvan de primaire actor(en) in Zuidwest-Nederland zit(ten). Daarbij zijn tempo en zelf aan het roer staan belangrijke criteria geweest. De acties zijn aangedragen door de stakeholders van het Actieplan: de Strategic Board Delta Region met de daaraan verbonden Stuurgroepen, Regio West-Brabant (RWB), de provincies Zeeland en Noord-Brabant, ministerie van Economische Zaken (EZ), REWIN, BOM en de gemeente Bergen op Zoom.

De projecten van het Actieplan werden en worden uitgevoerd vanuit het eigen programma en management. Hier lag en blijft de verantwoordelijkheid voor de uitvoering en realisatie. Het Actieplan heeft partijen wel gestimuleerd om tot uitvoering te komen, verbindingen te leggen, snelheid te maken en problemen op te lossen. Er was echter géén extra budget of uitvoeringscapaciteit beschikbaar door medewerking aan het Actieplan.

4.1 Topcluster Biobased Economy

In Zuidwest-Nederland wordt de ontwikkeling van de Biobased Economy opgepakt door Biobased Delta, de triple helix-samenwerking van bedrijven, opleidings- en onderzoeksinstituten en overheden in Zeeland, West-Brabant en Zuid-Holland. Doel is om een biobased alternatief te realiseren voor de chemie en materialen die nu nog van fossiele olie worden gemaakt. Deze visie wordt ondersteund door het rapport van commissie Willems[11] dat in opdracht van het ministerie van Economische Zaken werd gemaakt.

In het Actieplan is een breed palet aan versnellingsacties geagendeerd, zoals de opzet van een roadmap voor de transitieprogramma's suikers en lignine en de ontwikkeling van benodigde infrastructuur (Bioraffinage, Green Chemistry Campus, Nieuw Prinsenland, Moerdijk). Ook de ontwikkeling van waardeketens en het aanjagen van samenwerking, het aantrekken van onderzoeksprogramma's, de borging van beleid en de ontwikkeling van Human Capital staan op de agenda. In 2015 is een aantal robuuste programmalijnen in gang gezet.

a) Valorisatie & Transitieprogramma's (mkb, suikers & lignine)

Resultaat:

Rondom Sugar Delta is een projectmanager aangesteld. Deze heeft als taak om focus te leggen op korte termijn haalbare suikerverwaarding via bewezen technologieën en het vinden van industriële partners die een schakel in de suikerverwaardingsketen kunnen vormen.

Ook voor Redefinery is een projectmanager aangesteld, die als taak heeft om een consortium op te stellen dat actief gaat investeren in het verwaarden van houtachtige biomassa.

Redefinery heeft zijn oorsprong rondom de haven van Rotterdam, maar het is zeker niet uitgesloten dat een aantal van de Redefinery ontwikkelingen op termijn ook hun neerslag kunnen vinden in de West-Brabantse context. Het onderzoeksprogramma Biorizon van ECN/TNO/VITO heeft Europese financiering (H2020, Interreg, OP-Zuid) en Brabantse cofinanciering verworven voor het onderzoek naar bio-aromaten (projecten SCeLiO-4B, Sugars, Celluloses and Lignin Scaling up towards BioBased Building Blocks) met een projectvolume van ruim € 11 miljoen.

Er is een valorisatieprogramma ontstaan om het mkb te ondersteunen. Provincie Noord-Brabant en Innovatielink hebben hiervoor € 240.000 aanjaaggeld beschikbaar gesteld. In Zeeland en Zuid-Holland zijn vergelijkbare ontwikkelingen. Zo heeft de provincie Zeeland €165.000 beschikbaar gesteld voor vouchers die het mkb kan inzetten voor het verder uitwerken van innovatieve ideeën. Inmiddels zijn de nodige biobased producten ontwikkeld[12].

Daarnaast wordt in Zeeland langs vijf sporen gewerkt (van biobased bouwen tot biobased inkopen) waar de afgelopen periode zo'n € 1,5 miljoen aan uitgegeven is. Van belang is ook het kennis- en expertisecentrum/ proefboerderij De Rusthoeve.

b) Infrastructuur

1. Green Chemistry Campus

De huidige financiering van de Green Chemistry Campus (GCC) in Bergen op Zoom loopt tot eind 2016. Voor de periode tot 2020 is onlangs het businessplan goedgekeurd door de aandeelhouders. Het accent voor de tweede fase ligt op het vergroten van de toegevoegde waarde van de Campus voor jonge innovatieve bedrijven, maar ook voor de gevestigde industrie en kennisinstellingen (TNO, VITO, ECN, hogescholen, zie ook 4.7). De Campus wordt beter ontsloten en er wordt een demo-ruimte gebouwd.

11 Versterking Industriecluster Rotterdam/Moerdijk, Samenwerken aan een cluster in transitie; Actieplan Versterking Industriecluster Rotterdam/Moerdijk, maart 2016. Het rapport constateert zonder de transitie naar biobased productie grote problemen voor het businessmodel van de havens van Rotterdam en Moerdijk.

12 Biobased Delta, Biobased Business Development in West-Brabant, De successen van drie jaar business development, 2015

Bij eventuele interesse voor vestiging zullen vraaggericht flexibele huisvestingsoplossingen worden gevonden. Meer dan voorheen staat de samenwerking van de Campus met ontwikkelingen bij SuikerUnie/Nieuw Prinsenland en het pyrolysecluster in Moerdijk centraal.

De provincie Noord-Brabant heeft in de uitvoeringsagenda Biobased Delta 2016-2019 € 2,7 miljoen voor de doorontwikkeling van de Green Chemistry Campus gereserveerd. Zowel de meest betrokken gemeenten (Bergen op Zoom, Steenbergen en Moerdijk), de regio, als het groot bedrijfsleven als Sabic, hebben inmiddels hun commitment afgegeven voor een substantiële cofinancieringsbijdrage. De in de Campus deelnemende partijen hebben op 7 december 2016 een nieuwe samenwerkingsovereenkomst getekend. De gezamenlijke ambitie is om in 2020 in totaal 355 mensen in de regio West-Brabant aan de Biobased Economy te laten werken.

2. Nieuw Prinsenland

SuikerUnie is op haar locatie Nieuw Prinsenland bezig met de ontwikkeling van een AgroFood/Biobased cluster. Cosun heeft begin 2016 haar centrale onderzoeksfaciliteiten in het nieuwe Cosun Food Technology Center geconcentreerd. Cosun wil hier op termijn ook demovoorzieningen voor biobased productie realiseren in een centrale faciliteit. De activiteiten op Nieuw Prinsenland zullen nauw worden verbonden met de activiteiten op de Green Chemistry Campus in Bergen op Zoom.

3. Pyrolyse-demo Moerdijk

Op het industrieterrein Moerdijk wordt door een viertal bedrijven een demo-site voor pyrolyse opgezet. Pyrolyse is een technologie voor de conversie van laagwaardige reststromen (van afvalplastics tot diverse biomassastromen) naar hoogwaardige grondstoffen en brandstoffen voor chemie en scheepvaart. De deelnemers bestaan uit technologieproviders, grondstofleveranciers, potentiële afnemers (Sabic, Goodfuels, Delphy) en faciliterende organisaties (TU/e, Avans, DSM Resolve, REWIN, Nimaro Ageno, Havenschap Moerdijk). De €6 miljoen aan projectkosten, nodig voor het onderzoeksprogramma Pyrolyse Proeftuin Zuid-Nederland, wordt voor €3 miljoen door OP-Zuid afgedekt, met cofinanciering door provincie Noord-Brabant. De overige kosten worden gedeeld door de deelnemende bedrijven.

Biobased Economy belangrijk thema bezoek Koninklijk paar aan Brabantse Wal, 16 februari 2016 (Foto's OB / Karin Kamp)

4.2 Topcluster Maintenance

In Zuid-Nederland worden veel initiatieven opgestart op het vlak van maintenance. Fysieke kristallisatiepunten in Zuidwest-Nederland zijn het Business Park Aviolanda in Woensdrecht met het F-35 -onderhoud en het Development Center for Maintenance of Composites (DCMC) en het Maintenance Value Park in Terneuzen.

a) Composiet onderhoudscluster en Development Center for Maintenance of Composites

Resultaat:
Op het gebied van ontwikkeling van composiet (vezelversterkte kunststoffen) heeft Nederland al een goede positie opgebouwd. Op het vlak van onderhoud en reparatie liggen nog nieuwe kansen.

In West-Brabant heeft de industrie, in samenwerking met de luchtmacht, het initiatief genomen tot de oprichting van het Development Center for Maintenance of Composites (DCMC). Dit cluster maakt integraal deel uit van het Maintenance & Services Programma Brabant (zie onder F-35). Belangrijke deelnemers zijn Fokker, NRL TU Delft en Airborne International. Het composietencluster is gericht op de opbouw en toepassing van kennis en kunde over de inspectie en reparatie van composietproducten. Dit gebeurt sterk vanuit het Aerospacecluster, maar ook in cross-overs naar andere sectoren zoals maritiem, automotive en hightech. Vanuit het nationale programma Smart Industries is erkenning voor het DCMC-initiatief. DCMC heeft de titel (aspirant) Smart Industries Fieldlab verworven (zie ook 4.7).

Voor een goede impuls aan het cluster is €10 miljoen nodig, waarvan €3,5 miljoen subsidie. Ondanks een positieve beoordeling kon door uitputting van de middelen de OP-Zuid-aanvraag niet gehonoreerd worden. De opzet is om het plan bij een nieuwe call opnieuw in te dienen.

b) Maintenance Valuepark / Ki< Terneuzen

Resultaat:
Na enige vertraging in de ruimtelijke planvorming, is de aanleg van het Maintenance Value Park (MVP) op 20 juni 2016 gestart. Het bedrijf Trinseo is inmiddels bezig met de bouw van hun kantoren. Besprekingen met andere bedrijven zijn in volle gang.

Het Kennis-en Innovatiecentrum Maintenance Procesindustrie (KI<|MPi) organiseert kennisuitwisseling tussen en concrete innovaties door haar circa 50 leden, waarvan een tiental buiten Zeeland. Ook diverse Belgische bedrijven zijn aangesloten. Het KI<|MPI is bezig uit te groeien tot een kennisinstelling met een Europese uitstraling. Sinds oktober 2015 opereert het KI<|MPi als coöperatieve vereniging. Cross-overs met andere sectoren worden gezocht, onder anderen met de offshorebedrijven die actief zijn in de wind op zee- sector. KI<|MPi ontwikkelt samen met partners uit Vlaanderen en Zuid-Nederland ook roboticatoepassingen voor maintenance in de procesindustrie. Dit project is in 2016 gestart.

c) F-35 motorenonderhoud

Er wordt naar gestreefd om een significant deel van het Europese F-35 motorenonderhoud naar Woensdrecht te halen. Dit biedt perspectief voor de instandhouding van het defensieonderdeel LCW en de verdere economische ontwikkeling van de regio (inclusief spin-off en spill-over). De door het ministerie van EZ in het leven geroepen regiegroep 'Economische effecten sustainment F-35' is gericht op het aanjagen en coördineren van initiatieven. Het doel is om de directe en indirecte kansen die het onderhoud aan de F-35 biedt, te verzilveren.

Resultaat:

Defensie, het ministerie van EZ en de Provincie Noord-Brabant zijn overeengekomen om voor €88 miljoen te investeren in een nieuw te bouwen hal met voorzieningen voor het motorenonderhoud aan de F-35. Defensie financiert 50%, Economische Zaken 25% en de Provincie Noord-Brabant ook 25%. LCW en private bedrijven zullen hier gezamenlijk het onderhoud exploiteren.

De investering moet ook leiden tot een afgeleide business, innovatie en arbeidsplaatsen. Om de vele initiatieven te koppelen en het Brabantse bedrijfsleven optimaal te laten profiteren, heeft de BOM in opdracht van de provincie en bedrijven, kennisinstellingen en intermediaire organisaties (zoals WCM, REWIN en Midpoint) het Maintenance & Services programma Brabant (MSP)[13] opgesteld. Daarmee is gekozen voor de focus op de sectoren Aerospace en HTSM. De regionale maintenance-opgave is vertaald in een concreet uitvoeringsprogramma.
Het onderhoudscluster op Woensdrecht krijgt steeds meer dynamiek. Na eerdere toekenning van onderhoud aan de F-35 -motoren, werd onlangs bekend dat Fokker landingsgestellen en Aeronamic elektrische componenten gaat onderhouden. Airborne International zal haar productie en onderhoud van composieten met hulp van investeringen van BOM en InnoQuarter verder uitbreiden.

13 Op basis van: KEW / BOM, Brabant excels in Aerospace & Maintenance; F-35 als katalysator binnen de Brabantse high-tech ecosysteem, juli 2015

RESCUE
0751
TSGT JOHN ACCURSO

4.3 Topcluster Logistiek

Naast het optimaliseren van de fysieke infrastructuur wordt in het Actieplan ingezet op de bundeling van goederenstromen. In zowel Zeeland (Zeeland Connect) als Noord-Brabant (NewWays, voorheen Multimodal Smart Match) zijn hiervoor communities opgezet en worden vrachtbundelingsprojecten op specifieke corridors tot stand gebracht. Beide initiatieven hebben landelijke belangstelling van de Topsector Logistiek. Er vindt afstemming tussen de beide projecten plaats.

Om de ingezette synchromodale beweging verder te versnellen, hebben zowel NewWays als Zeeland Connect op 22 april 2016 een langjarige samenwerkingsovereenkomst met Lean & Green Synchromodal, de Topsector Logistiek, gesloten. Als gevolg hiervan worden NewWays en Zeeland Connect ondersteund met financiële middelen, kennis en expertise om de vaak langjarige trajecten door te zetten.

ZEELAND CONNECT
VERSTERKT LOGISTIEK IN ZEELAND

Zeeland Connect

Resultaat:

Zeeland Connect is het samenwerkingsverband tussen havenbedrijf Zeeland Seaports, HZ University of Applied Sciences, Provincie Zeeland, ontwikkelingsmaatschappij Impuls en een aantal Zeeuwse bedrijven. Doel is de logistiek in Zeeland te versterken via het uitvoeren van een aantal gezamenlijke logistieke projecten. Het meerjarenprogramma van de Topsector Logistiek dient als leidraad bij de prioritering van de uit te voeren projecten. Meer dan twintig bedrijven zijn inmiddels betrokken bij de projecten van Zeeland Connect en goederenstromen van 74 verladende partijen zijn tot nu toe in kaart gebracht.

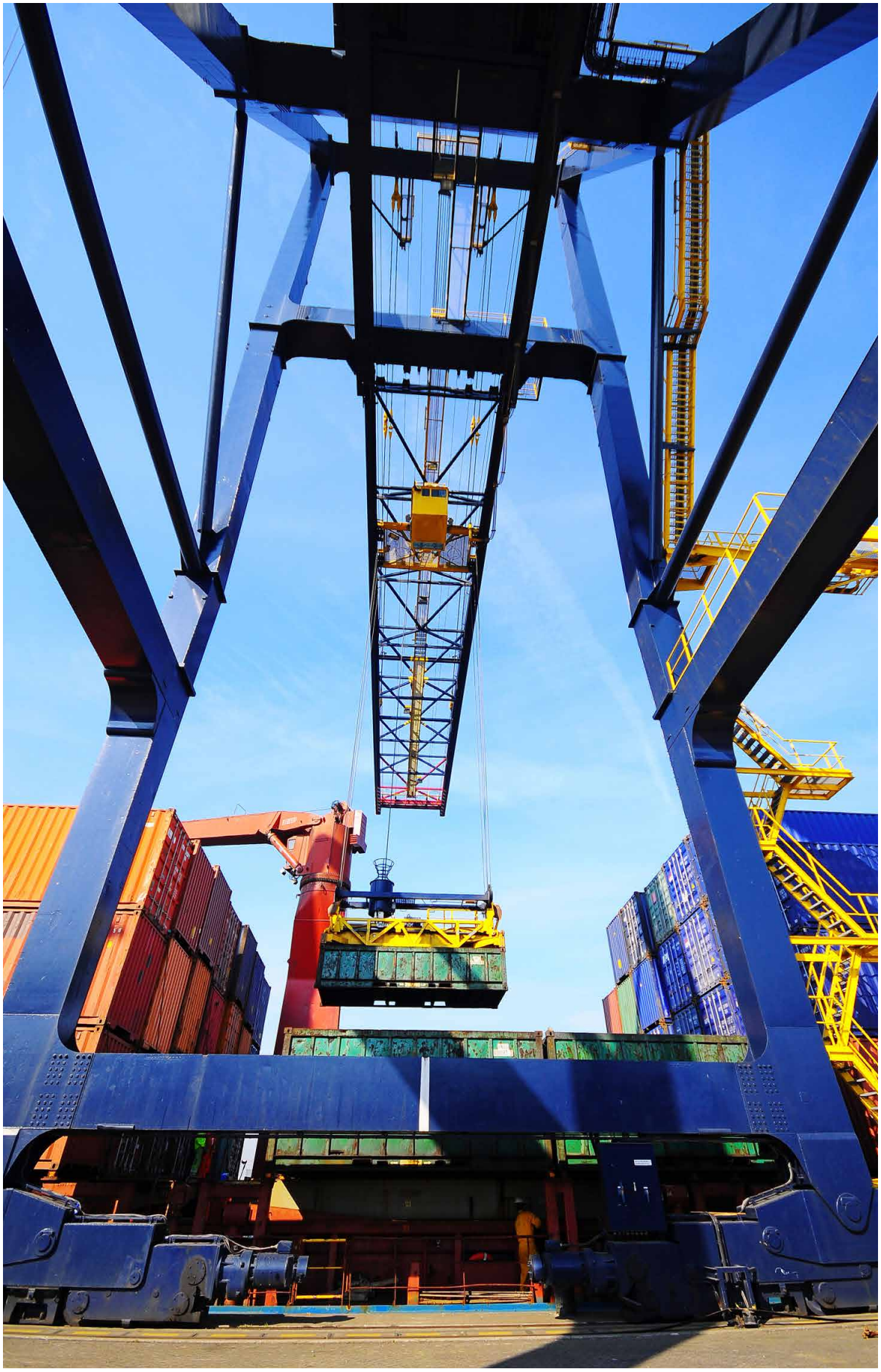
Een recent resultaat is dat een aantal bedrijven, actief in de uienteelt, de handen ineengeslagen hebben voor een efficiënte containerlogistiek. Dit bespaart 1500 ton CO2. Uien zijn qua volume het grootste Nederlandse agro exportproduct. Meer dan 80% wordt via Zeeland geëxporteerd.

NEWWAYS
COLLABORATIVE DISTRIBUTION

NewWays

Resultaat:

In het project NewWays wordt de aanpak van voorloper Multimodal Smart Match verder uitgebreid. Samsung en Sabic vervoeren nu meerdere malen per week samen lading via het spoor (voorheen via de weg) tussen Zuidwest-Nederland en Hongarije/Slowakije. De groep aangesloten verladers wordt uitgebreid. Diverse subgroepen werken binnen NewWays aan de ontwikkeling van spoor en short sea corridors richting Polen, China, Italië en Spanje. BOM, Midpoint, NHTV en REWIN ondersteunen hen hierbij.
De organisatie van NewWays is tot eind 2017 zekergesteld door een basisfinanciering van € 130.000 door de provincie Noord-Brabant. Connekt (Topsector Logistiek) levert tot eind 2017 €100.000 om tot meer analyses en businesscases te komen.
Op dit moment wordt een netwerk opgezet met een tiental buitenlandse non-profit organisaties om vergelijkbare NewWays bedrijvencommunities te kunnen mobiliseren, onderling samen te werken aan de bundeling van lading, en om kennis uit te wisselen om de corridors vorm te geven. Het bij Interreg Europe ingediende projectvoorstel voor de uitrol naar Europese kernregio's voor retourstromen is echter afgewezen. Desondanks wordt de corridorontwikkeling, in een iets lager tempo, doorgezet, vooral richting de Mediterrane en Oost-Europese landen.

4.4 Energie en grondstoffen

Het uitwisselen en benutten van (rest)stromen als stoom, warmte, CO2 of grondstoffen heeft zowel economische als ecologische voordelen. In Zuidwest-Nederland lopen twee concrete initiatieven om concrete businesscases te ontwikkelen en te realiseren:

- het Smart Delta Resources (SDR) platform, waarin elf energie- en grondstofintensieve bedrijven in Zuidwest-Nederland samenwerken, ontplooit activiteiten in Zeeland, Gentse Kanaalzone en Zuidwest-Brabant;
- op en rond het havenschap Moerdijk worden warmte- en grondstofkoppelingen voorbereid als EnergyWeb XL.

In het Actieplan is bovendien ingezet op onderzoek naar mogelijkheden om het gebruik van buisleidingen te faciliteren en te intensiveren.

a) Smart Delta Resources platform (SDR)

Resultaat:

Voor drie projecten is de business case rond en is de uitvoering gestart of zal begin 2017 starten:

- Project Stoomrecompressie Dow Terneuzen;
- Restwarmtekoppeling Lamb Weston Meijer - Wiskerke Onions;
- Waterstofkoppeling Dow, Yara en ICL-IP (1e fase);

Deze projecten worden mede gefinancierd vanuit de Green Deal Zeeland en de Green Deal Waterstofkoppeling die met het ministerie van EZ is afgesloten. Met de eerste fase van de waterstofkoppeling wordt een eerste aanzet gegeven voor de ontwikkeling van een waterstofrotonde tussen Zeeuwse en mogelijk Vlaamse bedrijven.
Twee grote initiatieven, Slim Gas en Syngas, worden nog uitgewerkt tot concrete businesscases. Het verder uitbouwen van het SDR-initiatief is een van de prioritaire acties van het actieprogramma "Zeeland in Stroomversnelling". Naast het reguliere investeringsinstrumentarium wordt mogelijk ook een beroep gedaan op aanvullende steun door het Rijk[14].

14 Minister EZ, Kamerbrief DGBI-DR / 16168721, 21 november 2016

b) Intensiveren van het gebruik van buisleidingen voor transport

Resultaat:

Provincie Noord-Brabant heeft er uiteindelijk voor gekozen het brede onderzoek naar innovatie en buisleidingen niet alleen uit te voeren. De provincie heeft het onderwerp geagendeerd in het MIRT-onderzoek Goederencorridor Zuid van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Ook is het aan de orde gebracht in het Platform Buisleidingen van Rijkswaterstaat. Dit MIRT-onderzoek is nog niet afgerond, maar de verwachting is dat er een vervolgactie rond innovatie en buisleidingen vastgesteld wordt.

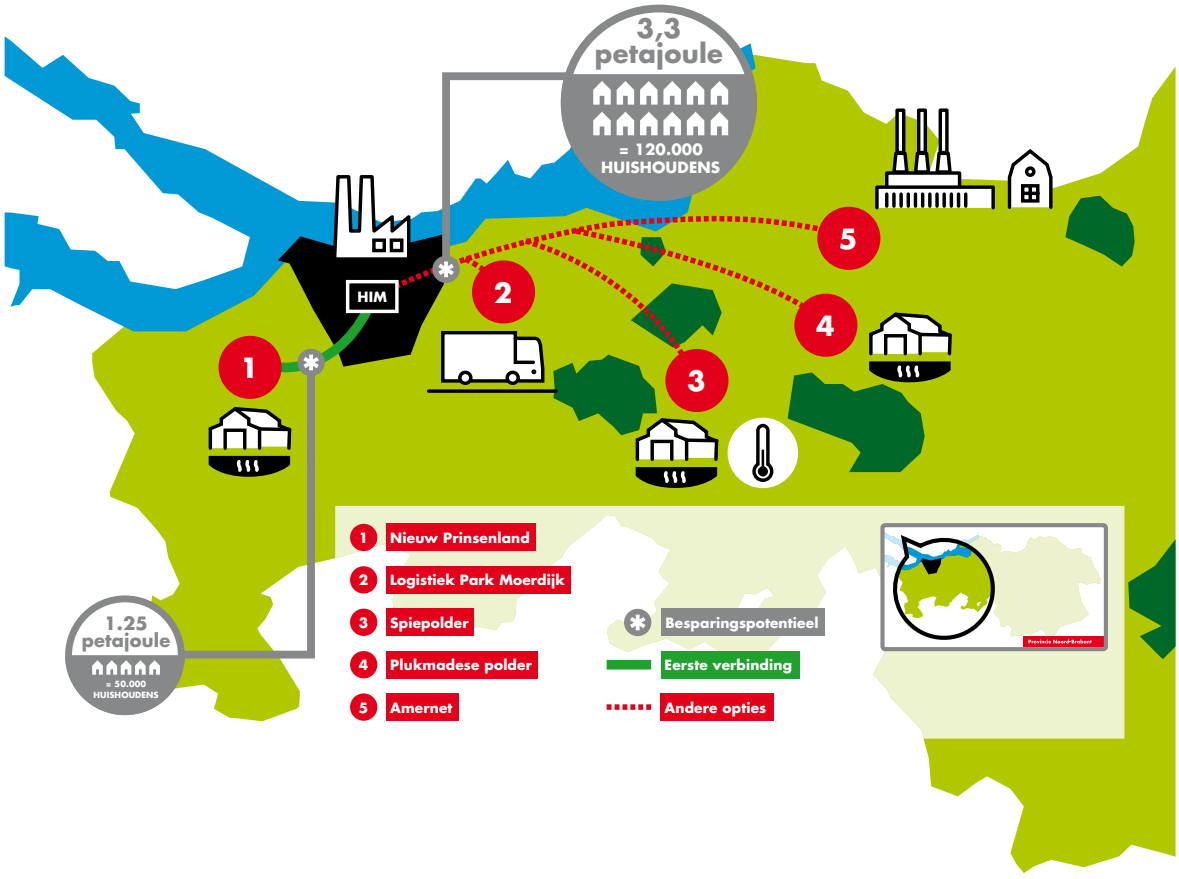
Daarnaast is de businesscase voor de CO2-leiding is door Visser & Smit Hanab uitgewerkt. De kosten voor aanleg en aanpassing van de buisleidingen bleken onder de huidige omstandigheden te hoog in relatie tot de inkomsten uit CO2 leveringen. De actie kon op die basis niet in een realiseerbaar project worden omgezet.

c) EnergyWeb XL Moerdijk.

Resultaat:

Het Havenschap Moerdijk en de provincie Noord-Brabant hebben besloten om te proberen een warmtenet te realiseren ("Energyweb XL"), in plaats van individuele koppelingen tussen bedrijven. De verkenning van de mogelijkheden op en rond Moerdijk geeft aan dat op het Havenschap Moerdijk voldoende restwarmte is om naast het bedienen van bedrijven in het Havengebied ook warmte te leveren buiten het gebied. Potentiële vragers in de regio zijn de glastuinbouwgebieden Nieuw Prinsenland en Spiepolder, het Logistiek Park Moerdijk en het Amer-warmtenet naar Breda-Tilburg. Deze laatste moet worden bezien in relatie tot de aangekondigde sluiting van de Amercentrale in Geertruidenberg, die dat net van warmte voorziet.

Wij werken aan EnergywebXL

Er is een projectorganisatie opgezet om via een gefaseerde aanpak tot sluitende businesscases en realisatie te komen. Op 30 november hebben provincie Noord-Brabant en netbeheerder Enexis een Letter of Intent getekend voor de uitwerking van de businesscase en de opzet van een uitvoeringsorganisatie. Besluitvorming hierover is voorzien voor de zomer 2017. Als alles volgens planning verloopt, kan de aanleg van de koppeling naar Nieuw Prinsenland worden gestart in 2018.

4.5 Ondernemerschap

In het Actieplan is het opstellen van een gecoördineerd mkb-programma Ondernemerschap voor het innovatieve mkb in Zuidwest-Nederland opgenomen. Daarnaast is het TechBUZZ/Innovatiecentrum-initiatief in Bergen op Zoom als actie benoemd.

a) Gecoördineerd mkb-programma Ondernemerschap

Resultaat:
Er bleek in de regio uiteindelijk geen behoefte aan een mkb-programma Ondernemerschap. De regio sluit aan bij de samenwerkingsagenda die het Rijk en provincies opgesteld hebben. Uit het onderzoek in dat kader[15] bleek dat het mkb geen behoefte heeft aan méér ondersteuning, maar wel aan een grotere rolduidelijkheid en vastheid van de aanbieders, versterking van de vraagsturing en een betere digitale ontsluiting van de dienstverlening. Ook de Commissie Balkenende constateerde in haar advies geen behoefte aan nieuwe initiatieven op dit vlak.

In de regio Zuidwest zijn diverse stappen gezet om tot een optimalisatie van de ondersteuning te komen. BOM en REWIN hebben hun samenwerking versterkt (zie ook 4.9). Het oordeel van de Commissie Balkenende dat Impuls Zeeland een steviger verbinding met BOM aan zou moeten gaan, past ook in dit beeld.

REWIN heeft in West-Brabant een start gemaakt met het accountmanagement van mkb-bedrijven met een sterke groeiambitie. Momenteel brengt REWIN bij de driehonderd meest innovatieve en snelgroeiende bedrijven de behoefte aan dienstverlening en ondersteuning in kaart. Begin 2017 starten BOM, Brainport en REWIN een verkenning of een Brabantbreed portfoliomanagementsysteem van meerwaarde is voor de informatievoorziening van bedrijven.

Daarnaast zijn nog andere gerelateerde initiatieven gelanceerd, zoals Beagle. Beagle is het samenwerkingsverband van de Brabantse universiteiten, hogescholen, BOM, werkgeversvereniging BZW en triple helix organisaties Brainport Development, Agrifood Capital en Midpoint. Beagle brengt ondernemers en cross-sectorale kennis bijeen rond de innovatiethema's. Het budget is €1,4 miljoen voor 2 jaar, gefinancierd door provincie Noord-Brabant, BOM en de partners.

In Zeeland kunnen technische en biobased starters voor begeleiding en financiering aankloppen bij het startersprogramma InnoGo!. Op deze manier is de afgelopen jaren €480.000 geïnvesteerd in twaalf biobased bedrijven.

b) Innovatiecentrum Bergen op Zoom

Resultaat:
Het incubator-initiatief (TechBUZZ) is onderdeel van het Innovatiecentrum in Bergen op Zoom. Dit Innovatiecentrum is een hub, waar innovatieve technische faciliteiten en sociaal innovatieve diensten gehuisvest zijn. De faciliteiten in het Innovatiecentrum zijn erop gericht om onderzoeksresultaten op het gebied van circulaire economie in de praktijk toe te passen. Voor onderzoekers en studenten van AVANS en Hogeschool Zeeland biedt dit de mogelijkheid om te experimenteren en prototypen te maken. Het Innovatiecentrum start per 1 januari 2017. Voor de begrote kosten van €200.000 is 50% subsidie aangevraagd bij de provincie Noord-Brabant.

Het bedrijven-/industrieterrein Lage Meren (LLM), waar het Innovatiecentrum gevestigd is, is onlangs voorgedragen als één van de drie locaties in Brabant waar als pilot een Living Lab wordt ingericht voor transitie, innovatie en verduurzaming van het terrein. Onder penvoering van bedrijvenvereniging LMM is een netwerk opgebouwd van ongeveer vijftien organisaties uit het bedrijfsleven, onderwijs en de overheid. Het doel is om voorbeelden te ontwikkelen en innovatieve bedrijven aan te trekken.

15 Schouten, mkb Samenwerkingsagenda Dienstverlening Innovatieondersteuning Zuid, 10 juli 2015

4.6 Human Capital

In het Actieplan zijn een regionaal sectorplan ter vermindering van de mismatch, een grensinformatiepunt in Bergen op Zoom en een pilot regelvrije zone als prioriteit op het vlak van Human Capital opgenomen.

a) Intensivering samenwerking Bedrijfsleven en Onderwijs (regionaal sectorplan)

Resultaat:

De Regio West-Brabant, Werk en Vakmanschap, FNV, BZW en REWIN hebben in juli 2015 het regionaal sectorplan ingediend bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Het verband van sociale partners en regionale overheden enerzijds en SZW anderzijds dragen elk € 1,6 miljoen bij aan de geplande uitvoeringskosten van € 3,2 miljoen.

Het sectorplan wil 320 met ontslag bedreigde werknemers en werklozen met behulp van begeleiding, om- en bijscholing duurzaam geplaatst krijgen op vacatures in de techniek. De nadruk ligt hierbij op luchtvaartonderhoud en logistiek.

Sinds februari 2016 wordt gewerkt aan de uitvoering van het plan. De bedoeling is dat eind 2017 320 vacatures zijn vervuld. De projectorganisatie is zeer positief. De verwachting is wel dat veel meer mensen op logistieke functies zullen worden geplaatst dan eerder beoogd. Na een half jaar waren al rond de honderd vacatures in de logistiek vervuld. Het plaatsen op technische functies blijkt lastiger. De opleidingstrajecten duren langer en zijn duurder dan bij logistiek. Dit maakt dat bedrijven, zeker in de zich nog ontwikkelende markt van luchtvaartonderhoud, zeer huiverig zijn om vooraf financiering toe te zeggen en baangaranties te geven. Momenteel wordt bezien of een zogenaamde jongerenpool, met ondersteuning door de flexicurity-aanpak van de provincie, soelaas kan bieden.

b) Wegnemen belemmeringengrensoverschrijdende arbeidsmobiliteit

Resultaat:

Grensinformatiepunt West-Brabant (GIP)

In Bergen op Zoom wordt een regionaal grensinformatiepunt gerealiseerd, in afstemming met de grensinformatiepunten in Limburg en Zeeland en partners in de provincie Antwerpen. Het grensinformatiepunt wordt het aanspreekpunt voor werknemers en werkgevers die informatie willen over het werken over de grens, zoals belastingen en sociale zekerheid. Het GIP is ingebed in het Werkcentrum Brabantse Wal. Bij de inrichting en uitvoering wordt gebruik gemaakt van de kennis en ervaring van GIP Terneuzen.

Het GIP is onderdeel van het netwerk van grensinformatiepunten dat uit het project 'Grensinfovoorziening Vlaanderen-Nederland' door Interreg wordt gefinancierd. Provincie Zeeland en provincie Noord-Brabant hebben beiden €60.000 aan cofinanciering ingebracht. Het grensinformatiepunt wordt een eerste opstap naar verdergaande samenwerking in de grensregio en de opbouw van een solide grensinfrastructuur. Het GIP is naar verwachting begin 2017 operationeel.

Regelvrije zone

De actie Regelvrije zone heeft deze planningsperiode geen invulling gekregen. De uitvoering van de voorgenomen pilot kan worden overwogen na evaluatie van de eerste ervaringen met het GIP en het grensoverschrijdend sectorplan, die naar verwachting in 2017 volledig op stoom zijn. In dat kader kan ook de samenwerking en afstemming met de ministeries en landelijke regelingen plaatsvinden, bijvoorbeeld door agendering in het Actieteam voor grensoverschrijdende economie en arbeid.

Grensoverschrijdend Sectorplan
Gedurende de uitvoering van het Actieplan is door alle grensregio's gezamenlijk het Grensoverschrijdend Sectorplan opgezet. De bedoeling van dit plan is dat in Nederland gedurende twee jaar achthonderd werkzoekenden emplooi over de grens gaan vinden. Voor de regio West-Brabant - Zeeland zijn dat tweehonderd mensen. Het Grensoverschrijdend Sectorplan is nog niet van start gegaan, door enkele onverwachte knelpunten in de regeling. Deze zijn sinds november 2016 in behandeling bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Flexicurity
Als een antwoord op de hardnekkige inactiviteit heeft de provincie Noord-Brabant het initiatief voor flexicurity aangekondigd. De regio West-Brabant participeert in initiatieven. Deze bevinden zich momenteel in de opstartfase, zoals een jongerenpool voor bedrijven bij de Moerdijkse Hoek. Begin 2017 zal duidelijk zijn of, en zo ja hoe, de jongerenpool gestalte krijgt. Daarnaast heeft het Sectorplan West-Brabant een projectplan om een flexpool op te stellen die gericht is op de sector techniek.

De arbeidsmarktvraagstukken in de regio blijken meerledig en complex, waaronder de hogere inactiviteit in het zuidwesten van Brabant. Aandacht voor banengroei blijft dus nodig, zowel bij de bestaande bedrijven als bij nieuwvestigers. Bij de acquisitie van deze bedrijven is een goede samenwerking noodzakelijker. Een meer dan gemiddelde aandacht voor grensoverschrijdende kansen, vermindering van mismatch tussen vraag en aanbod en grotere flexibiliteit zijn ook voor de (nabije) toekomst zeer op zijn plaats. Een verdere bundeling van de uitvoering kan tot meer resultaat leiden.

4.7 Bereikbaarheid

Bereikbaarheid kent vele dimensies. In het Actieplan is aandacht gevraagd voor de infrastructuur van breedband op de bedrijventerreinen en het buitengebied in West-Brabant. Daarnaast is aandacht gevraagd voor enkele knelpunten in de weginfrastructuur, knelpunten in de buisleidingenstraat en de realisatie van de buitencontainerterminal in Bergen op Zoom. Verder zijn enkele onderzoeken aangekondigd.

a) Bereikbaarheid (digitaal): breedband

Resultaat:

Tot voor kort was het positieve beeld dat een privaat bedrijf, met ondersteuning van het Breedbandfonds van de BOM, het gehele buitengebied van Noord-Brabant per medio 2018 zou hebben voorzien van glasvezel. De regio West-Brabant zou hier de aanleg op bedrijventerreinen bij willen betrekken. Inmiddels is bekend geworden dat het bedrijf geen beroep zal doen op het Breedbandfonds en zelfstandig verder gaat met de aanleg.

Zowel de provincie als het bedrijf hebben uitgesproken dezelfde belangen te hebben bij het verglazen van de buitengebieden. Daarnaast zullen zij afspraken maken over de verdere uitrol van glasvezel, de monitoring van de uitvoering, ondersteuning van gemeenten bij vergunningverlening en communicatie. De provincie heroverweegt momenteel de rol van het Breedbandfonds bij de verdere digitalisering van Brabant. Begin 2017 zal de provincie met de regio's, waaronder West-Brabant, afstemmen hoe de doelstellingen voor breedband te realiseren.

De provincie Zeeland heeft ervoor gekozen, in het dunner bevolkte buitengebied, de aanleg van vast-draadloze netwerken te versnellen door een subsidieregeling in te stellen, in samenwerking met de gemeenten. Met deze subsidie kunnen eindgebruikers de eenmalige kosten voor de installatie en apparatuur vergoed krijgen. De provincie stelt tot eind 2017 €340.000 beschikbaar. Gemeenten, als zij allemaal deelnemen, eenzelfde bedrag.

b) Bereikbaarheid (fysiek): infrastructuur

Resultaat:

1. Maatregelen snelweginfrastructuur

Voor verbeteringen van het rijkswegennet is de regio afhankelijk van de provincies en het Rijk. Het Rijk, maar ook de provincies, maken afwegingen op basis van kaders die onderdeel vormen van de MIRT-systematiek. De knelpunten die in het Actieplan zijn genoemd, bleken nog niet van dien aard dat zij voor grootschalige aanpassing of financiering in aanmerking kwamen. In het MIRT-uitvoeringsprogramma geeft het Rijk in de regio West-Brabant alleen prioriteit aan de knelpunten A58 St. Annabosch-Galder en knooppunt Hooipolder A27/A59. De regio voorziet echter op basis van lange termijn prognoses dat op knooppunt Zoomland A58/ A4 de capaciteitsknelpunten toenemen. Naast de autonome groei zal het vrachtverkeer in toenemende mate gebruik maken van de A4 tussen Rotterdam en Antwerpen. Om de ontwikkelingen te volgen, heeft de regio West-Brabant de Verkeersmonitor opgezet.

2. Buisleidingenstraat

Wat betreft de huidige buisleidingenstraat vanuit Rotterdam geeft beheerder LSNed aan dat er op dit moment geen actuele capaciteitsknelpunten zijn. De buisleidingenstraat is momenteel voor ruim 40% in gebruik. Als de vraag toeneemt, kan LSNed het knelpunt in de spooronderdoorgang ten zuidwesten van Roosendaal zelf oplossen. Bij een stevigere vraagontwikkeling kan de capaciteit onder het Hollands Diep een knelpunt gaan vormen. Dit wordt onder meer betrokken in de MIRT-studie Rotterdam-Antwerpen (BO-MIRT, 12-10-2016).

3. Buitencontainerterminal Bergen op Zoom

De huidige containerterminal in Bergen op Zoom zit aan zijn capaciteitsgrenzen. Er zijn concrete initiatieven om buiten de haven een nieuwe terminal aan te leggen. De private initiatiefnemer heeft via de gemeente

financiële ondersteuning van de provincie gevraagd. Nadat de provincie Noord-Brabant zich ervan vergewist heeft dat een grotere terminal complementair is aan bestaande terminals in de regio, heeft men zich bereid verklaard financiële ondersteuning te bieden, passend binnen de Brusselse kaders.

Momenteel worden opties verkend en wordt de samenwerking tussen de private initiatiefnemer, gemeente Bergen op Zoom en de provincie uitgewerkt. De bedoeling is begin 2017 een besluit te nemen over een investering.

4. Onderzoeken weginfra

De regio heeft een knelpuntenanalyse over de snelwegen uitgevoerd. Een aantal Quick Wins zijn onder de aandacht van provincie en Rijk gebracht. Momenteel hebben meerdere knooppunten bijzondere aandacht in de regionale Verkeersmonitor. Dit geldt voor knooppunt Markiezaat (A4/A58) in de verbinding naar België, met toenemende fileproblemen. Ook de doorstroming op knooppunt Zoomland wordt steeds kritischer. Hiervoor wordt momenteel een verkeersonderzoek uitgevoerd om doorstromingsmaatregelen te kunnen treffen. De Moerdijkbrug (A16) ondergaat in 2017 een onderzoek naar de technische staat. Het knooppunt Klaverpolder (A16/A17) wordt gemonitord in verband met de doorstroming en de ontwikkeling van het Logistiek Park Moerdijk (LPM). Tot slot heeft knooppunt Hooipolder (A27/A59) bijzondere aandacht in het kader van de optimalisatie van het kruispunt en onderliggend wegennet. Regio en provincie maken hier momenteel afspraken over met het Rijk.

5. Onderzoeken spoorinfra

Het beoogde TEN-T-onderzoek naar de verbeterde aansluiting op het hoofdspoor en de railterminal van het Havenschap is niet uitgevoerd. Europa heeft de aanvraag vanwege uitputting van middelen niet toegekend. Het Havenschap heeft daarop besloten zelf onderzoek te verrichten naar de mogelijkheden en bijbehorende investeringen. De provincie Noord-Brabant heeft daarvoor €150.000 beschikbaar gesteld.

Voor een TEN-T-studie spoornetwerk Vlaams-Nederlandse Delta bleek geen draagvlak bij de Vlaamse partners. Momenteel loopt nog een inventarisatie naar kleinere infraprojecten in de Delta. Mogelijk dat deze begin 2017 als gebundelde TEN-T-aanvraag ingediend worden.

Zeeland Seaports heeft in 2015 in het kader van de Herijking Spoor nut en noodzaak van de spoorboog Vlissingen-Antwerpen (VEZA) met onderzoek onderbouwd. Het project heeft de uiteindelijke prioritering van het Rijk niet gehaald. Ook vanuit Vlaamse zijde is nog weinig steun voor deze spoorverbinding. VEZA is wel voor het MIRT 2016 opgenomen als onderdeel van de multimodale corridor Rotterdam-Antwerpen. Hiervoor wordt een MIRT-onderzoek gestart naar kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingsmogelijkheden in deze corridor. De tussenresultaten van dit onderzoek komen terug in het BO MIRT 2017.

6. Onderzoeken waterinfra

De capaciteit van de sluizen van de noord/zuid-as wordt gemonitord. Voor uitbreiding van de Kreekrak- en Volkeraksluizen staan in de periode 2022-2027 middelen gereserveerd in het infrastructuurfonds. Rijkswaterstaat zoekt middelen voor capaciteitvergrotende maatregelen aan de Krammersluizen. Rijkswaterstaat heeft daarnaast een actieplan voor corridormanagement in ontwikkeling, waarmee niet alleen de capaciteit door betere benutting van de corridor kan worden verbeterd, maar er ook een bijdrage aan synchromodale logistiek kan worden gerealiseerd.

4.8 Technologieontwikkeling

Op technologiegebied wordt in het Actieplan een steviger verankering van kennisinstellingen in de regio en een grotere samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven nagestreefd. Na twee jaar zou TNO met een groter contingent fte's aanwezig moeten zijn op de GCC. Ook ECN is daar gevestigd. Voor een vestiging op Nieuw Prinsenland is de WUR gecommitteerd. Er zijn PPP's gerealiseerd voor Biobased Economy en Maintenance. Elke economische speerpunt heeft een pilot of demo op basis van nieuwe technologie. Het onderwijs- en onderzoeksveld zijn betrokken via universiteiten, hogescholen, CoE's en/of CIV's.

Verankering kennisinstellingen, samenwerking met bedrijfsleven

Resultaat:

TNO/ECN/VITO
TNO, VITO en ECN hebben met financiële ondersteuning van regio en provincie een meerjarenvisie 2016-2020 ontwikkeld voor de ontwikkeling van bio-aromaten.

In deze visie is een investeringsbudget opgenomen voor R&D-activiteiten, installaties en apparatuur waarbij het de bedoeling is dat een groot deel van deze activiteiten zullen landen in Brabant. Begin 2017 wordt een investeringsvoorstel ten behoeve van cofinanciering bij de provincie ingediend. De provincie Noord-Brabant heeft voor € 5 miljoen cofinancieringsmiddelen beschikbaar gesteld indien de partners ECN, VITO en TNO verder investeren in het biobased programma Biorizon. Dit betekent ook een verwachte uitbreiding van de aanwezigheid van TNO, VITO en ECN op de Green Chemistry Campus tot circa 30-50 fte.

Op 1 december 2016 hebben ECN, TNO en VITO de overeenkomst getekend dat ECN participeert in het Shared Research Center Biorizon. De toetreding van ECN betekent ook dat ECN verdere mogelijkheden onderzoekt naar een meer permanente zichtbaarheid bij innovatieve hotspots in de regio, zoals bijvoorbeeld het Agro & Food Cluster Nieuw Prinsenland in Steenbergen en het Pyrolysecluster in Moerdijk.

Foto: Arnold Stokking (TNO), Walter Eevers (VITO) en Martin Scheepers (ECN) bezegelen hun samenwerking tijdens het 'Biorizon annual event' op de campus op 1 december jl.

Biobased Infrastructuur voor Kennis (BIK)
Het BIK heeft als doel om in 2017 de open innovatie-infrastructuur voor Biobased Economy in de regio Zuid-Nederland te verbeteren. De zes ontwikkelwerk-plaatsen[16] waar onderzoekers, studenten en bedrijven samenwerken aan biobased producten, werken een internationaal onderscheidend aanbod van kennis en diensten uit, onder andere via internet.

Fieldlab Composieten Onderhoud en Reparatie
Voor de technologieontwikkeling is het van groot belang dat het DCMC in 2016 erkend is als (aspirant) Smart Industries Fieldlab (zie 4.2). De werkwijze van het DCMC, waarbij bedrijven en kennisinstellingen doelgerichte praktijkoplossingen voor de automatisering van het onderhoud en reparatie aan composiet ontwikkelen, sluit precies aan bij de Fieldlab-doelstellingen van het nationale programma Smart Industrie. Wanneer de financiering geborgd is en de activiteiten van start gaan, wordt dit automatisch omgezet in een definitieve Fieldlab status.

Onderwijs
Het Center of Biobased Economy (CoE BBE) van Avans en HZ University of Applied Sciences is het kenniscentrum voor de Biobased Economy en werkt samen met het CiV Biobased van ROC West-Brabant op de Green Chemistry Campus te Bergen op Zoom. Ten behoeve van onderzoek is een lectoraat 'Biobased Bouwmaterialen' ingericht. Ook de University of Applied Science Hogeschool Zeeland is betrokken.

Ook andere opleidingen kijken met interesse naar Zuidwest-Nederland. De hbo-instellingen van Breda zijn geliefd bij studenten, getuige de hoge scores van de NHTV en Avans in het jaarlijkse waarderingsonderzoek van Elsevier. Er wordt momenteel verkend of de logistieke opleiding van de NHTV verder versterkt kan worden door een intensieve kennissamenwerking met de Brabantse Universiteiten en DINALOG in Breda.

Ook HAS Hogeschool is met meerdere projecten in de regio actief geworden. Sinds 1 april 2016 is een kantoor in Bergen op Zoom in gebruik genomen als opmaat naar een steviger fysieke aanwezigheid in de regio. De verbinding met initiatieven in de regio wordt via programmalijnen Agro-food en Biobased Economy verstevigd. Hierbij is de samenwerking gezocht met REWIN en FoodDelta Zeeland. De verwachting is dat in januari 2017 een en ander publiekelijk wordt bevestigd.

16 Centre of Expertise Biobased Economy (CoE BBE), Biobased Innovation Garden Rusthoeve, Green Chemistry Campus, KleurenApplicatiecentrum, BiopolymerenApplicatiecentrum, NatuurvezelApplicatiecentrum, Chemelot Innovation and Learning Labs.

4.9 Acquisitie

De ontwikkelingsmaatschappijen hebben de actie op zich genomen om in onderlinge afstemming:

- kansen in de regio te identificeren;
- kansen te vertalen in een strategisch acquisitieplan (zowel Market Access als Technology Access);
- proposities te ontwikkelen in de speerpunten binnen de regio;
- een Current Investor Development programma te ontwikkelen, dat actief contacten onderhoudt met reeds gevestigde (buitenlandse) bedrijven.

Versteviging samenwerking

Resultaat:

De in het Actieplan nagestreefde samenwerking en de strategische acquisitieacties lopen langs verschillende lijnen. Op de eerste plaats werken BOM en Invest in Zeeland (onderdeel Impuls Zeeland) samen in Invest in Holland, het verband van de regionale ontwikkelingspartijen en de NFIA (Netherlands Foreign Investment Agency). Binnen Invest in Holland vindt afstemming plaats over de acquisitie van buitenlandse bedrijven en wordt de samenwerking gecoördineerd, dus ook tussen West-Brabant en Zeeland.

De aantakking van de regio West-Brabant op deze leads en het netwerk zijn sterk verbeterd door het samenwerkingsconvenant[17] van BOM en REWIN van 10 december 2015. Hierin maken beide partijen afspraken over uitbreiding van de samenwerking op het gebied van business development en over gezamenlijke acquisitieactiviteiten. De focus ligt daarbij op de sectoren Logistiek, High Tech Systemen en Materialen (HTSM), chemie en Biobased Economy, Maintenance & Aerospace en Agrofood. Op acquisitiegebied wordt nauw samengewerkt en actief informatie gedeeld. REWIN heeft door het convenant met de BOM indirect aansluiting gekregen op het Invest in Holland-netwerk, zodat geïnteresseerde buitenlandse bedrijven in elke fase van het beslissingsproces optimaal begeleid kunnen worden.

De samenwerking tussen REWIN en Invest in Zeeland loopt als gevolg van het eerder genoemde convenant deels langs deze lijn. Ook is er een gezamenlijke website (www.uwpand.nl) waarop het aanbod aan bedrijfsonroerendgoed in Zuidwest-Nederland actueel wordt gehouden. Daarnaast worden de krachten gebundeld in de acquisitieactiviteiten voor Tholen en vindt afstemming plaats op projectniveau. In het opstellen van de propositie voor Sugar Delta hebben zowel BOM, REWIN en Impuls als InnoQuarter een rol gehad. De gezamenlijke acquisitie in dat dossier wordt nu verder vormgegeven.

BOM en REWIN verrichten in het kader van het Actieplan ESV ook een extra acquisitie-inspanning, gefinancierd door Bergen op Zoom, Provincie Noord-Brabant en Philip Morris. Hiervoor is een acquisitiestrategie uitgewerkt, die bestaat uit enerzijds een pragmatische korte termijn marktbenadering, waarbij de logistieke sector het meeste perspectief biedt (Market Access). Anderzijds is de langetermijnacquisitie ingezet gericht op de versterking van de West-Brabantse topclusters en campussen ('Technology Access') met bedrijven die aansluiting zoeken op de daar aanwezige technologie.

Tenslotte investeert de provincie Noord-Brabant € 1 miljoen in het aantrekkelijk maken van de West-Brabantse werklocaties voor binnen- en buitenlandse bedrijven. Het doel is pilots op te zetten om te werken aan een vernieuwende en vraaggerichte manier van locatieontwikkeling. Met de subsidieregeling kunnen locatieontwikkelingen gestimuleerd worden die bijdragen aan campus- en clusterontwikkeling, de multimodaliteit van de bedrijventerreinen en de bedrijvigheid op de terreinen.

17 Convenant Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij - REWIN West-Brabant, 10 december 2015

Coördinatie en redactie:

- Cees Kortleve (programmamanager Actieplan ESV)
- Harro van Neerven (Provincie Noord-Brabant)
- Simone Vincken (Gemeente Bergen op Zoom)
- EMMA

Inhoudelijke begeleiding:

Versnellingsteam Actieplan ESV

- Annemarie Vrijenhoek / Natascha Peers (Gemeente Bergen op Zoom)
- Jan Willem Stad (Provincie Noord-Brabant)
- Cees Budding (RWB)
- Leo Leynse(Provincie Zeeland)
- Lia Voermans / Vic van den Broek (Strategic Board Delta Region)
- Henk Rosman / Freek van den Heuvel (REWIN)

Inbreng en steun

- Met dank voor de geleverde input vanuit de acties: Philip Morris International, Strategic Board Delta Region, REWIN, BOM, Impuls Zeeland, SDR, provincie Zeeland, provincie Noord-Brabant, gemeente Bergen op Zoom, UWV en ISD-Brabantse Wal

December 2016

